

VOORWOORD

Dit deel van T&C bevat een commentaar op de civielrechtelijke en fiscaalrechtelijke regelgeving die betrekking heeft op het erfrecht. Naast uiteraard Boek 4 (Erfrecht) en titel 3 van Boek 7 (Schenking) herbergt deze uitgave een op het erfrecht toegesneden commentaar van onder meer het erfrechtelijk overgangsrecht alsmede van de titels “gemeenschap” en “vruchtgebruik”. Voorts is het oude Boek 4 BW opgenomen, deels becommentarieerd. Ook de Wet op het centraal testamentenregister, het Besluit boedelregister, de Eedswet, en relevante artikelen uit de Wet op het notarisambt en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering zijn van commentaar voorzien. Voorts is een omvangrijke fiscale component opgenomen. Geheel of ten dele zijn becommentarieerd onder andere de Successiewet (inclusief Uitvoeringsbesluit en Uitvoeringsregeling), de Wet op belastingen van rechtsverkeer, de Natuurschoonwet, de Wet op de inkomstenbelasting 2001, de Invorderingswet 1990 en het Besluit voorkoming dubbele belasting. Daarnaast bevat deze uitgave enige regelingen op het gebied van het internationaal privaatrecht. Zo zijn het Haags testamentsvormenverdrag, het Haags erfrechtverdrag en de artikelen uit Boek 10 BW die betrekking hebben op het IPR-erfrecht, van commentaar voorzien. Tot slot is ervoor gekozen enkele regelingen op te nemen zonder commentaar.

De tekst is afgesloten op 1 september 2016, zij het dat in voorkomende gevallen ook nog rekening kon worden gehouden met ontwikkelingen tot en met 1 januari 2017.

Men zie ook de verkorte inhoudsopgave hierna.

Hoewel aan deze uitgave grote zorg is besteed, zullen bij het gebruik daarvan mogelijk fouten en/of tekortkomingen aan het licht treden.

Redactie en uitgever stellen het zeer op prijs indien u eventuele onjuistheden en/of omissies meldt. Ook overigens houden zij zich aanbevolen voor opmerkingen en suggesties van gebruikers.

U kunt mailen naar TekstCommentaar@wolterskluwer.com. Voor het laatste nieuws over Tekst & Commentaar kunt u [@TekstCommentaar](https://twitter.com/TekstCommentaar) volgen op Twitter.

De redactie

INHOUD

	Voorwoord	V
	Auteurs	VII
	Verkorte inhoudsopgave	IX
	BURGERLIJK WETBOEK	1
	Burgerlijk Wetboek Boek 4	
	Erfrecht	3
<i>Titel 1</i>	<i>Algemene bepalingen</i>	<i>7</i>
<i>Titel 2</i>	<i>Erfopvolging bij versterf</i>	<i>19</i>
<i>Titel 3</i>	<i>Het erfrecht bij versterf van de niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot en van de kinderen alsmede andere wettelijke rechten</i>	<i>29</i>
Afdeling 1	Het erfrecht bij versterf van de niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot en van de kinderen	29
Afdeling 2	Andere wettelijke rechten	60
<i>Titel 4</i>	<i>Uiterste willen</i>	<i>97</i>
Afdeling 1	Uiterste wilsbeschikkingen in het algemeen	97
Afdeling 2	Wie uiterste wilsbeschikkingen kunnen maken en wie daaruit voordeel kunnen genieten	111
Afdeling 3	Legitieme portie	120
§ 1	Algemene bepalingen	120
§ 2	De omvang van de legitieme portie	122
§ 3	Het geldend maken van de legitieme portie	139
Afdeling 4	Vorm van uiterste willen	158
Afdeling 5	Herroeping van uiterste wilsbeschikkingen	169
<i>Titel 5</i>	<i>Onderscheiden soorten van uiterste wilsbeschikkingen</i>	<i>173</i>
Afdeling 1	Erfstellingen	173
Afdeling 2	Legaten	175
§ 1	Algemene bepalingen	175
§ 2	Giften en andere handelingen die worden aangemerkt als legaten	185
Afdeling 3	Testamentaire lasten	194
Afdeling 4	Stichtingen	201

Afdeling 5	Makingen onder tijdsbepaling en onder voorwaarde	202
Afdeling 6	Executeurs	216
Afdeling 7	Testamenteir bewind	231
§ 1	Algemene bepalingen	234
§ 2	De bewindvoerder	238
§ 3	De gevolgen van het bewind	253
§ 4	Einde van het bewind	274
<i>Titel 6</i>	<i>Gevolgen van de erfopvolging</i>	283
Afdeling 1	Algemene bepalingen	284
Afdeling 2	Aanvaarding en verwerping van nalatenschappen en van legaten	303
Afdeling 3	Vereffening van de nalatenschap	323
Afdeling 4	Verdeling van de nalatenschap	375
	Burgerlijk Wetboek Boek 3 (Uittreksel)	383
<i>Titel 7</i>	<i>Gemeenschap</i>	383
Afdeling 1	Algemene bepalingen	384
Afdeling 2	Enige bijzondere gemeenschappen	409
Afdeling 3	Nietige en vernietigbare verdelingen	415
<i>Titel 8</i>	<i>Vruchtgebruik</i>	419
	Burgerlijk Wetboek Boek 7 (Uittreksel)	445
<i>Titel 3</i>	<i>Schenking</i>	445
	Overgangswet Nieuw Burgerlijk Wetboek (Uittreksel)	463
<i>Titel 5</i>	<i>Overgangsbepalingen in verband met Boek 4</i>	463
<i>Titel 8</i>	<i>Overgangsbepalingen in verband met Boek 7</i>	486
	Burgerlijk Wetboek Boek 4 (oud)	489
<i>Elfde titel</i>	<i>Van erfopvolging bij versterf</i>	491
Eerste afdeeling	Algemeene bepalingen	491
Tweede afdeeling	Van de orde der erfopvolging	494
<i>Twaalfde titel</i>	<i>Van uiterste willen</i>	499
Eerste afdeeling	Algemeene bepalingen	499
Tweede afdeeling	Van de bekwaamheid om bij uitersten wil te beschikken of daarvan voordeel te genieten	502
Derde afdeeling	Van de legitime portie of het wettelijk erfdeel, en van de inkorting der giften, welke die portie zouden verminderen	505

Vierde afdeeling	Van den vorm der uiterste willen	508
Vijfde afdeeling	Van de erfstellingen	515
Zesde afdeeling	Van legaten	515
Zevende afdeeling	Van de geoorloofde erfstellingen over de hand, ten behoeve van kleinkinderen en afstammelingen van broeders en zusters	517
Achtste afdeeling	Van de erfstellingen over de hand in hetgeen de erfgenaam of legataris onvervreemd en onverteerd zal nalaten	520
Negende afdeeling	Van het herroepen van uiterste wilsbeschikkingen en het vervallen van dezelve	521
<i>Dertiende titel</i>	<i>Van uitvoerders van uiterste wilsbeschikkingen en van bewindvoerders</i>	525
<i>Veertiende titel</i>	<i>Van het regt van beraad en het voorregt van boedelbeschrijving</i>	529
<i>Vijftiende titel</i>	<i>Van het aanvaarden en verwerpen van erfenissen</i>	533
Eerste afdeeling	Van het aanvaarden van erfenissen	533
Tweede afdeeling	Van het verwerpen van erfenissen	535
<i>Zestiende Titel</i>	<i>Van boedelscheiding</i>	537
Tweede afdeeling	Van inbreng	537
Derde afdeeling	Van de betaling der schulden	539
Vijfde afdeeling	Van boedelverdeeling, door bloedverwanten in de opgaande linie tusschen hunne afkomelingen onderling of tusschen dezen en hun langstlevenden echtgenoot gemaakt	541
<i>Zeventiende titel</i>	<i>Van onbeheerde nalatenschappen</i>	547
	INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT	549
	Burgerlijk Wetboek Boek 10 (Uittreksel)	551
<i>Titel 12</i>	<i>Erfrecht</i>	551
	Verdrag inzake de wetsconflicten betreffende de vorm van testamentaire beschikkingen	561
	Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op erfopvolging	573
Hoofdstuk I	Toepassingsgebied van het verdrag	575
Hoofdstuk II	Het toepasselijke recht	576
Hoofdstuk III	Overeenkomsten inzake erfopvolging	583

Hoofdstuk IV	Algemene bepalingen	587
Hoofdstuk V	Slotbepalingen	596
	Verordening (EU) nr. 650/2012 bevoegdheid, toepasselijke recht, erkenning en tenuitvoerlegging beslissingen op het gebied van erfopvolging, alsmede instelling Europese erfrechtverklaring	599
Hoofdstuk I	Toepassingsgebied en definities	615
Hoofdstuk II	Bevoegdheid	617
Hoofdstuk III	Toepasselijk recht	622
Hoofdstuk IV	Erkenning, uitvoerbaarheid en tenuitvoerlegging van beslissingen	629
Hoofdstuk V	Authentieke akten en gerechtelijke schikkingen	634
Hoofdstuk VI	Europese erfrechtverklaring	635
Hoofdstuk VII	Algemene bepalingen en slotbepalingen	641
	NOTARIËLE WETGEVING	647
	Wet op het centraal testamentenregister	649
	Besluit boedelregister	657
	Wet op het notarisambt (Uittreksel)	669
<i>Titel III</i>	<i>De uitoefening van het notarisambt</i>	669
<i>Titel V</i>	<i>De akten, minuten, grossen en afschriften</i>	671
	Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Uittreksel)	679
<i>Eerste boek</i>	<i>De wijze van procederen voor de rechtbanken, de hoven en de Hoge Raad</i>	679
<i>Derde titel</i>	<i>De verzoekschriftprocedure in eerste aanleg</i>	679
<i>Tweede afdeling</i>	<i>Relatieve bevoegdheid</i>	679
<i>Derde boek</i>	<i>Van regspleging van onderscheiden aard</i>	681
<i>Tweede titel</i>	<i>Van procedures betreffende een nalatenschap of een gemeenschap</i>	681
<i>Eerste afdeling</i>	<i>Van de verzegeling</i>	681
<i>Tweede afdeling</i>	<i>Van ontzegeling</i>	688
<i>Derde afdeling</i>	<i>Van boedelbeschrijving</i>	690
<i>Vierde afdeling</i>	<i>Van geschillen in verband met verzegeling, ontzegeling en boedelbeschrijving</i>	697

Vierde afdeling A	Rechtsmiddelen tegen beschikkingen in procedures betreffende een nalatenschap	697
Vijfde afdeling	Van de verdeling van een gemeenschap	699
	Verordening beroeps- en gedragsregels 2011 (Uittreksel)	709
	Wet vorm van de eed	711
	Eedswet 1971	717
	Algemene termijnenwet (Uittreksel)	719
	Wet op de lijkbezorging (Uittreksel)	721
Hoofdstuk I	Algemene bepalingen	723
Hoofdstuk II	Algemene voorschriften voor de lijkbezorging	725
§ 1	Lijkschouwing en identificatie	726
§ 2	Verlof tot begraving of crematie	741
§ 3	Termijn	746
§ 4	Voorziening in de lijkbezorging	747
§ 5	Overheidszorg	749
	BELASTINGWETGEVING	753
	Successiewet 1956	755
Hoofdstuk I	Grondslagen voor de objectieve en subjectieve belastingplicht	756
Hoofdstuk II	Bepaling van het belastbaar bedrag	831
Hoofdstuk III	Tarief; berekening van het recht; vrijstellingen	844
Hoofdstuk IIIA	Bedrijfsopvolging	871
Hoofdstuk IIIB	Verkrijging blote eigendom van een eigen woning	894
Hoofdstuk IV	Aangifte, aanslag en conserverende aanslag	896
Hoofdstuk V	Aanslag	904
Hoofdstuk VI	Navordering	904
Hoofdstuk VII	Vermindering	905
Hoofdstuk VIII	Bezwaar en beroep	909
Hoofdstuk IX	Betaling; aansprakelijkheid; invordering	909
Hoofdstuk X	Verjaring	909
Hoofdstuk XI	Kwijtschelding	912
Hoofdstuk XII	Bijzondere bepalingen	914
Hoofdstuk XIII	Overgangs- en slotbepalingen	921

	Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956 (Uittreksel)	923
Hoofdstuk 1	Periodieke uitkeringen, vruchtgebruik, leegwaardratio van verhuurde woningen en waarde van erfpachtcanon	923
Hoofdstuk 1A	Informatieverplichtingen	928
Hoofdstuk 2	Kwijtschelding van Successierecht	934
	Uitvoeringsregeling schenk- en erfbelasting	937
Hoofdstuk I	Algemene bepalingen	937
Hoofdstuk II	Vrijstellingen	937
Hoofdstuk III	Bedrijfsopvolging	939
Hoofdstuk IV	Bijzondere bepalingen	944
Hoofdstuk V	Overgangs- en slotbepalingen	944
	Wet op belastingen van rechtsverkeer (Uittreksel)	945
Hoofdstuk II	Overdrachtsbelasting	945
Afdeling 1	Belastbaar feit	945
Afdeling 2	Maatstaf van heffing	951
Afdeling 3	Tarief en vrijstellingen	952
Afdeling 4	Wijze van heffing	957
Hoofdstuk VI	Algemene bepalingen	957
	Natuurschoonwet 1928	959
	Overgangsrecht Natuurschoonwet 1928: Wet VPB-pakket 2006 (Uittreksel)	1009
	Overgangsrecht Natuurschoonwet 1928: Wijzigingswet Wet op belastingen van rechtsverkeer, enz. (Uittreksel)	1011
	Rangschikkingsbesluit Natuurschoonwet 1928	1013
	Wet inkomstenbelasting 2001 (Uittreksel)	1021
Hoofdstuk 1	Algemene bepalingen	1021
Hoofdstuk 2	Raamwerk	1027
Afdeling 2.4	Toerekeningsregels	1027
Hoofdstuk 3	Heffingsgrondslag bij werk en woning	1042
Afdeling 3.1	Belastbaar inkomen uit werk en woning	1042
Afdeling 3.2	Belastbare winst uit onderneming	1044
§ 3.2.1	Belastbare winst uit onderneming	1044
§ 3.2.2	Winst uit een onderneming	1049
§ 3.2.3	Oudedagsreserve	1059
§ 3.2.4	Ondernemersaftrek	1060

§ 3.2.5	MKB-winstvrijstelling	1063
Afdeling 3.3	Belastbaar loon	1063
§ 3.3.1	Belastbaar loon	1063
Afdeling 3.4	Belastbaar resultaat uit overige werkzaamheden	1064
§ 3.4.1	Belastbaar resultaat uit overige werkzaamheden	1064
§ 3.4.2	Resultaat uit een werkzaamheid	1068
Afdeling 3.5	Belastbare periodieke uitkeringen en verstrekkingen	1070
Afdeling 3.6	Belastbare inkomsten uit eigen woning	1072
Afdeling 3.7	Uitgaven voor inkomensvoorzieningen	1087
Afdeling 3.12	Tijdstip genieten en aftrek	1091
Afdeling 3.13	Verliesverrekening	1094
Hoofdstuk 4	Heffingsgrondslag bij aanmerkelijk belang	1096
Afdeling 4.1	Belastbaar inkomen uit aanmerkelijk belang	1096
Afdeling 4.2	Gelijkstellingen	1097
Afdeling 4.3	Aanmerkelijk belang	1098
Afdeling 4.4	Inkomen uit aanmerkelijk belang	1100
Afdeling 4.5	Reguliere voordelen	1102
§ 4.5.2	De omvang van reguliere voordelen	1102
Afdeling 4.6	Vervreemdingsvoordelen	1104
§ 4.6.1	Als vervreemding aan te merken rechtshandelingen	1104
§ 4.6.2	De omvang van vervreemdingsvoordelen	1123
Afdeling 4.8	Doorschuiфregelingen	1124
§ 4.8.1	Keuze bij overgang krachtens erfrecht en huwelijksvermogensrecht	1124
§ 4.8.1a	Doorschuiving verkrijgingsprijs bij overgang krachtens huwelijksvermogensrecht en erfrecht alsmede bij overdracht krachtens schenking	1125
§ 4.8.2	Doorschuiving indien niet langer een aanmerkelijk belang aanwezig is	1127
Afdeling 4.9	Genietingstijdstip	1128
Afdeling 4.10	Verliesverrekening	1128
Hoofdstuk 5	Heffingsgrondslag bij sparen en beleggen	1131
Afdeling 5.1	Belastbaar inkomen uit sparen en beleggen	1131
Hoofdstuk 6	Persoonsgebonden aftrek	1143
Afdeling 6.9	Aftrekbare giften	1143
Hoofdstuk 8	Heffingskorting	1144
Afdeling 8.1	Aansluiting belasting- en premieheffing	1144
Afdeling 8.2	Elementen van de standaardheffingskorting	1145
Hoofdstuk 10	Aanvullende regelingen	1145
Afdeling 10.2	Overige aanvullende regelingen	1145
	Invorderingswet 1990 (Uittreksel)	1149
Hoofdstuk I	Algemene bepalingen	1149
Hoofdstuk IV	Bijzondere bepalingen	1151
Afdeling 1	Verhaalsrechten	1151
Afdeling 3	Uitstel van betaling, kwijtschelding en verjaring	1152

Hoofdstuk VI	Aansprakelijkheid	1158
Afdeling 1	Aansprakelijkheid	1158
Afdeling 2	Formele bepalingen	1161
	Algemene wet inzake rijksbelastingen (Uittreksel)	1163
Hoofdstuk I	Algemene bepalingen	1163
Hoofdstuk II	Aangifte	1166
Hoofdstuk III	Heffing van belasting bij wege van aanslag	1167
Hoofdstuk V	Bezwaar en beroep	1168
Afdeling 1	Bezwaar	1168
Afdeling 2	Beroep en hoger beroep	1169
Hoofdstuk VA	Belastingrente en revisierente	1170
Hoofdstuk VIII	Bijzondere bepalingen	1171
Afdeling 1	Vertegenwoordiging buiten rechte	1171
Afdeling 2	Verplichtingen ten dienste van de belastingheffing	1171
Afdeling 3	Domiciliekeuze en uitreiking van stukken	1172
Hoofdstuk VIIIA	Bestuurlijke boeten	1172
Afdeling 1	Overtredingen	1172
§ 1	Verzuimboeten	1172
§ 2	Vergrijpboeten	1172
Afdeling 2	Aanvullende voorschriften inzake het opleggen van bestuurlijke boeten	1174
Hoofdstuk IX	Strafrechtelijke bepalingen	1176
Afdeling 1	Strafbare feiten	1176
	Besluit voorkoming dubbele belasting 2001 (Uittreksel)	1179
Hoofdstuk 1	Reikwijdte en definities	1181
Hoofdstuk 2	Inkomstenbelasting	1182
Afdeling 2	Inkomen uit werk en woning	1182
§ 1	Vrijstelling	1182
Hoofdstuk V	Schen- en erfbelasting	1184
	Belastingregeling voor het Koninkrijk (Uittreksel)	1193
Hoofdstuk II	Vermijding van dubbele belasting	1193
Afdeling 2	Belastingen ter zake van successie en schenking	1193

BILATERALE BELASTINGVERDRAGEN	1195
Verdrag tussen Nederland en België, betreffende de territoriale rechterlijke bevoegdheid, betreffende het faillissement en betreffende het gezag en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, van scheidsrechterlijke uitspraken en van authentieke akten	1197
Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Finland tot het vermijden van dubbele belasting en tot het vaststellen van regelen voor wederzijdse administratieve hulp met betrekking tot rechten terzake van nalatenschappen	1205
Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland tot het vermijden van dubbele belasting en tot het voorkomen van het ontgaan van belasting met betrekking tot belastingen van nalatenschappen en verkrijgingen krachtens erfrecht en van schenkingen	1211
Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Staat Israël tot het vermijden van dubbele belasting met betrekking tot belastingen van nalatenschappen en verkrijgingen krachtens erfrecht	1223
Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Oostenrijk tot het vermijden van dubbele belasting en het voorkomen van het ontgaan van belasting met betrekking tot belastingen van nalatenschappen en verkrijgingen krachtens erfrecht en van schenkingen	1235
Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Amerika tot het vermijden van dubbele belasting en het voorkomen van het ontgaan van belasting met betrekking tot belastingen van nalatenschappen en verkrijgingen krachtens erfrecht	1249

Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk Zweden tot het vermijden van dubbele belasting en het vaststellen van regelen voor wederzijdse administratieve hulp met betrekking tot rechten terzake van nalatenschappen	1263
Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Zwitserse Bondsstaat ter voorkoming van dubbele belasting op het gebied van successiebelastingen	1271
TREFWOORDENREGISTER	1275

BURGERLIJK WETBOEK

Burgerlijk Wetboek Boek 4

BOEK 4

Erfrecht

[Inleidende opmerkingen]

1. Algemeen. Boek 4 bevat de wettelijke bepalingen die de overgang van het vermogen van een overleden natuurlijke persoon op een of meer andere natuurlijke personen en/of rechtspersonen regelen. Deze overgang, de zogenaamde erfopvolging, is een vorm van verkrijging van goederen onder algemene titel als bedoeld in art. 3:80 lid 2. Deze erfopvolging heeft plaats op grond van de wet alleen, de zogenaamde erfopvolging bij versterf, en/of krachtens een uiterste wilsbeschikking, de zogenaamde testamentaire erfopvolging (art. 4:1). Degene die overlijdt en vermogen nalaat wordt erfflater genoemd. Het vermogen dat overgaat, heet de nalatenschap (vanuit de overledene gezien) of erfenis (vanuit de erfgenaam gezien). De wet gebruikt het woord 'nalatenschap'. De personen op wie de nalatenschap overgaat worden de erfgenamen genoemd.

2. Verhouding tot de Boeken 3, 5 en 6. Het erfrecht maakt onderdeel uit van het vermogensrecht. Evenals Boek 3 bevat het bepalingen die voor alle goederen van belang kunnen zijn, met dien verstande dat het - anders dan Boek 3 - slechts regels bevat voor één situatie, te weten de overgang van goederen en schulden na overlijden. Aangezien Boek 4 betrekking heeft op alle goederen - derhalve op zaken en op vorderingsrechten - gaat het in de optiek van Meijers logischerwijze aan de Boeken 5 en 6 vooraf.

3. Inwerkingtreding. De geschiedenis van totstandkoming van Boek 4 is uiterst grillig geweest. Het wetsvoorstel is verschillende keren ingrijpend gewijzigd. De voornaamste voorstellen zijn die van Meijers in 1954, Kamerstuknummer 3771, de zogenaamde voortrein erfrecht in 1974, Kamerstuknummer 12 863, het vruchtgebruikvoorstel in 1981, Kamerstuknummer 17 141, nadien omgewerkt tot wettelijke boedelverdeling in 1997. Boek 4 is in werking getreden op 1 januari 2003. Bij de Wet bescherming erfgenamen tegen schulden (*Stb.* 2016, 226), in werking getreden op 1 september 2016, zijn art. 184 lid 2 onderdeel a, art. 192 lid 1 en art. 196 alsmede art. 206 lid 6 gewijzigd en is art. 194a ingevoegd.

4. Inhoud. Boek 4 bevat zes titels. Achtereenvolgens hebben deze titels betrekking op de navolgende onderwerpen. Titel 1 bevat de algemene bepalingen van het erfrecht, waaronder begrepen enige definities. Titel 2 bevat de algemene regels van het versterf-erfrecht. Titel 3 bevat het erfrecht bij versterf van de niet van tafel en bed ge-

scheiden echtgenoot en van de kinderen en de regels inzake de overige wettelijke rechten. De titels 4 en 5 bevatten het testamentaire erfrecht. Titel 4 bevat de meer algemene regels inzake uiterste willen, terwijl titel 5 betrekking heeft op de verschillende soorten uiterste wilsbeschikkingen, zoals de erfstellingen, legaten, lasten, testamentaire stichtingen etc. Tenslotte bevat titel 6 bepalingen inzake de gevolgen van de erfopvolging. Dit betreft hoofdzakelijk regels die van belang zijn voor de afwikkeling van de nalatenschap. Daartoe behoort sinds 1 september 2016 (*Stb.* 2016, 226) ook een regeling ter bescherming van erfgenamen die de nalatenschap hebben aanvaard tegen onverwachte schulden in art. 192 lid 1 en art. 194a.

5. Voornaamste verschillen met oud recht. Anders dan grote delen van het overige vermogensrecht bevat het nieuwe erfrecht inhoudelijk veel werkelijk nieuw recht, dat sterk afwijkt van het oude erfrecht. De belangrijkste inhoudelijke vernieuwingen hebben betrekking op de volgende onderwerpen. In de eerste plaats valt op de krachtige versterking van de rechtspositie van de langstlevende echtgenoot door middel van de wettelijke verdeling in afdeling 1 van titel 3 en door middel van de andere wettelijke rechten in afdeling 2 van titel 3. In de tweede plaats moet gewezen worden op de verzwakking van de positie van de legitimaris in afdeling 3 van titel 4. In de derde plaats verdient vermelding de uitvoerige bewindregeling die in het nieuwe wetboek in afdeling 7 van titel 5 is neergelegd. Tenslotte bevat titel 6 inzake de gevolgen van de erfopvolging een aantal nieuwe regelingen, waarvan de invoering van een openbaar boedelregister (art. 4:186) en de wettelijke regeling van de verklaring van erfrecht (art. 4:188) de belangrijkste zijn.

6. Overgangsrecht algemeen. De grondslag voor het overgangsrecht behorende bij het nieuwe erfrecht vindt men in de reeds sedert de invoering van Boek 1 BW in 1970 bestaande Overgangswet Nieuw Burgerlijk Wetboek. In deze wet zijn de art. 125-149 gereserveerd voor specifieke, met het nieuwe erfrecht samenhangende, bepalingen van overgangsrecht. Vooralsnog heeft de wetgever voor het overgangsrecht ten aanzien van het nieuwe Boek 4 BW vijftien artikelen, genummerd 125 t/m 139, nodig gehad. **Vermogensrecht.** Daarnaast dient men zich te realiseren dat het erfrecht tot het vermogensrecht behoort en derhalve een aantal algemene bepalingen van overgangsrecht die van kracht werden bij de invoering van het nieuwe vermogensrecht in 1992 ook voor het nieuwe erfrecht gelden. De belangrijkste algemene bepalingen van Overgangsrecht die ook ten aanzien van het nieuwe erfrecht gelden, zijn de volgende: Van het tijdstip van in werking treden van het nieuwe erfrecht is dit in beginsel van toepassing. Dit is het beginsel van zogenaamde onmiddellijke werking op grond van art. 68a Ow NBW. Reeds onder het oude recht verkregen rechten worden echter geëerbiedigd. Anders gezegd: door het enkele in werking treden van het nieuwe erfrecht gaan geen rechten verloren op grond van art. 69 Ow NBW. Wat betreft de vraag of een rechtshandeling nietig of vernietigbaar is, geldt als uitgangspunt dat het nieuwe erfrecht in beginsel bepalend is, maar dat een rechtshandeling die onder het oude recht geldig was, ook geldig blijft. Indien de nalatenschap vóór het in werking treden van het nieuwe erfrecht is opge gevallen, geldt de conversie van een nietige rechtshandeling in een geldige danwel vernietigbare rechtshandeling slechts indien alle belanghebbenden die zich op de nietigheid hadden kunnen beroepen, de handeling voordien als geldig hebben aangemerkt; zie de art. 79-81 Ow NBW.

Men lette er overigens op dat art. 127 Ow NBW specifiek voor uiterste wilsbeschikkingen nog eens bepaalt dat regels inzake nietigheid en vernietigbaarheid van rechtshandelingen onder oud recht niet van toepassing zijn op de uiterste wilsbeschikkingen die vóór de in werking treding van het nieuwe recht zijn gemaakt door iemand die na dat tijdstip overlijdt. Hierna zal per artikel van het besproken nieuwe erfrecht tevens worden aangegeven hoe het overgangsrecht ten aanzien van dat artikel van het nieuwe erfrecht luidt.

TITEL 1

Algemene bepalingen

[Inleidende opmerkingen]

Titel. In deze eerste titel van Boek 4 is een aantal algemene bepalingen inzake het erfrecht van uiteenlopende aard bijeengebracht. Zo treft men er zowel een aantal 'losse' onderwerpen aan in de eerste vijf artikelen als een aantal artikelen met definiërend karakter in de daaropvolgende drie artikelen. Achtereenvolgens treft men in art. 4:1 het onderscheid tussen het versterferfrecht en het testamentaire erfrecht. Art. 4:2 bevat een regeling inzake het vermoeden van gelijktijdig overlijden. Art. 4:3 bevat een regeling inzake onwaardigheid om uit een nalatenschap voordeel te trekken. Art. 4:4 bevat een bepaling over het grensgebied van overeenkomst en uiterste wilsbeschikking. Art. 4:5 bevat een bepaling inzake de mogelijkheid van een betalingsregeling. Tenslotte bevatten de bepalingen 6, 7 en 8 achtereenvolgens een omschrijving casu quo gelijkstelling aan elkaar van een aantal begrippen, te weten: waarde van de goederen der nalatenschap, schulden van de nalatenschap en de gelijkstelling van geregistreerde partners met echtgenoten.

Artikel 1

1. Erfopvolging heeft plaats bij versterf of krachtens uiterste wilsbeschikking.
2. Van de erfopvolging bij versterf kan worden afgeweken bij een uiterste wilsbeschikking die een erfstelling of een onterving inhoudt.

[16-08-2002, Stb. 430, i.w.tr. 01-01-2003]

[Erfopvolging]

1. Algemeen. Erfopvolging kan op twee wijzen plaatsvinden, te weten op grond van de wet, de zogenaamde erfopvolging bij versterf of ab-intestaat, danwel krachtens een uiterste wilsbeschikking, de zogenaamde testamentaire erfopvolging ofwel intestaat.

2. Onderscheid versterferfrecht en testamentair erfrecht (lid 1). De erfopvolging bij versterf wordt geregeld in de titels 2 en 3, terwijl het testamentaire erfrecht zijn regeling vindt in de titels 4 en 5. De titels 1 en 6 van Boek 4 bevatten bepalingen die voor (de gevolgen van) beide wijzen van erfopvolging relevant kunnen zijn.

3. Erfstelling of onterving (lid 2). Men kan van het erfrecht bij versterf afwijken door het maken van een uiterste wilsbeschikking die een erfstelling of een onterving bevat. Erfstellingen zijn uiterste wilsbeschikkingen op grond waarvan de erflater aan een of meer daarbij aangewezen personen zijn gehele nalatenschap of een evenredig deel daarin nalaat (art. 4:115). Het verdient opmerking dat wanneer men in een testament dezelfde personen benoemt als degenen die erfgenaam bij versterf zouden zijn, deze daarmee testamentaire erfgenaam worden. Zij hebben echter dezelfde rechten en verplichtingen als de erfgenamen bij versterf (art. 4:116). Men bedenke hierbij wel dat dit niet impliceert dat wanneer men testamentair een erfgenaam benoemt zonder een plaatsvervullingsregeling op te nemen automatisch een plaatsver-

vullingsregeling zou gelden zoals in het versterferrecht (art. 4:12) voor het geval een testamentair benoemde erfgenaam vooroverlijdt. Een uitzondering op de regel dat de plaatsvervulling expliciet in het testament moet worden opgenomen vindt men in art. 4:27 voor testamentair benoemde stiefkinderen, waar op grond van de wet wel een plaatsvervullingsregeling geldt.

4. Samenwoners buiten huwelijk. Het versterferrecht heeft geen betrekking op samenwoners buiten huwelijk. Men zie voor de regels van het versterferrecht de titels 2 en 3.

5. BW (oud). Het artikel bevat een regeling die overeenstemt met het oude recht zoals gedeeltelijk neergelegd in art. 921 lid 1.

6. Overgangsrecht. Onmiddellijke werking (art. 68a Ow NBW).

Artikel 2

1. Wanneer de volgorde waarin twee of meer personen zijn overleden niet kan worden bepaald, worden die personen geacht gelijktijdig te zijn overleden en valt aan de ene persoon geen voordeel uit de nalatenschap van de andere ten deel.

2. Indien een belanghebbende ten gevolge van omstandigheden die hem niet kunnen worden toegerekend, moeilijkheden ondervindt bij het bewijs van de volgorde van overlijden, kan de rechter hem een of meermalen uitstel verlenen, zulks voor zover redelijkerwijs mag worden aangenomen dat het bewijs binnen de termijn van het uitstel kan worden geleverd.

[16-08-2002, Stb. 430, i.w.tr. 01-01-2003]

[Commoriënten]

1. Volgorde van overlijden (lid 1). Men moet bestaan op het ogenblik dat een nalatenschap openvalt om als erfgenaam bij versterf te kunnen optreden (art. 4:9). Derhalve is het van groot belang in onduidelijke situaties, zoals bijvoorbeeld bij rampen of verkeersongelukken, de volgorde van overlijden te kunnen vaststellen. Kan die volgorde niet worden vastgesteld, dan worden de betrokken personen geacht gelijktijdig te zijn overleden en valt aan de een geen voordeel uit de nalatenschap van de ander toe. Deze regel wordt vanouds commoriëntenregel genoemd.

2. Uitstel (lid 2). Indien een belanghebbende op grond van omstandigheden die hem niet kunnen worden toegerekend niet het bewijs kan leveren van de volgorde van overlijden, kan de rechter hem een of meermalen uitstel verlenen voorzover redelijkerwijs mag worden aangenomen dat het bewijs binnen de uitsteltermijn kan worden geleverd. In dit verband zijn mede van belang art. 1:412 en 1:414 betreffende personen wier bestaan onzeker is. De notaris zal in de hierbedoelde gevallen moeten wachten met de afgifte van een verklaring van erfrecht (art. 4:188). Mocht na de laatste uitsteltermijn een verklaring van erfrecht zijn afgegeven en toch nog het bewijs worden geleverd als in lid 2 bedoeld dan zal dit erfrechtelijk effect hebben. Degenen die op de verklaring van erfrecht zijn afgegaan, gelden echter in beginsel als te goeder trouw (art. 4:187 lid 1 jo. lid 3).

3. BW (oud). Een zelfde regeling als in lid 1 trof men aan in art. 878 voor het versterferrecht en art. 941 voor het testamentaire erfrecht. Het onderhavige artikel is een algemeen geformuleerde bepaling die zowel voor het versterferrecht als het testamentaire erfrecht geldt.

4. Overgangsrecht. Onmiddellijke werking (art. 68a Ow NBW).

Artikel 3

1. Van rechtswege zijn onwaardig om uit een nalatenschap voordeel te trekken:
  - a. hij die onherroepelijk veroordeeld is ter zake dat hij de overledene heeft omgebracht, heeft getracht hem om te brengen, dat feit heeft voorbereid of daaraan heeft deelgenomen;
  - b. hij die onherroepelijk veroordeeld is wegens een opzettelijk tegen de erflater gepleegd misdrijf waarop naar de Nederlandse wettelijke omschrijving een vrijheidsstraf is gesteld met een maximum van ten minste vier jaren, dan wel wegens poging tot, voorbereiding van, of deelneming aan een dergelijk misdrijf;
  - c. hij van wie bij onherroepelijke rechterlijke uitspraak is vastgesteld dat hij tegen de erflater lasterlijk een beschuldiging van een misdrijf heeft ingebracht, waarop naar de Nederlandse wettelijke omschrijving een vrijheidsstraf met een maximum van ten minste vier jaren is gesteld;
  - d. hij die de overledene door een feitelijkheid of door bedreiging met een feitelijkheid heeft gedwongen of belet een uiterste wilsbeschikking te maken;
  - e. hij die de uiterste wil van de overledene heeft verduisterd, vernietigd of vervalst.
2. Rechten door derden te goeder trouw verkregen voordat de onwaardigheid is vastgesteld worden geëerbiedigd. In geval echter de goederen om niet zijn verkregen, kan de rechter aan de rechthebbenden, en ten laste van hem die daardoor voordeel heeft genoten, een naar billijkheid te bepalen vergoeding toekennen.
3. Een onwaardigheid vervalt, wanneer de erflater aan de onwaardige op ondubbelzinnige wijze zijn gedraging heeft vergeven.

[16-08-2002, Stb. 430, i.w.tr. 01-01-2003]

[Onwaardigheid]

1. Algemeen. Door bepaalde handelingen wordt men onwaardig om uit een nalatenschap voordeel te trekken. Deze laatste ruime formulering geeft aan dat onwaardigheid zowel in de weg kan staan aan erfgenaamschap als aan het verkrijgen van andere voordelen zoals legaten of lastbevoordelingen. Uitdrukkelijk is bepaald dat de onwaardigheid van rechtswege werkt.

2. Gronden van onwaardigheid (lid 1). Men lette erop dat voor de sub a-c genoemde gronden vereist is dat de onwaardige onherroepelijk is veroordeeld voor de aldaar genoemde strafbare feiten. Daarbij wordt in de sub b en c genoemde gronden van onwaardigheid uitdrukkelijk verwezen naar de Nederlandse strafbepaling. **Grond sub a.** 'Ombrengen' slaat slechts op de opzettelijke misdrijven van de art. 287 e.v. Sr, niet op het culpoze misdrijf van art. 307 e.v. Sr en evenmin op de mishandelingen met

dodelijke afloop van de art. 300-303 Sr (TM, Parl. Gesch. 4, p. 90). **Grond sub c.** De redactie 'bij rechterlijke uitspraak is vastgesteld' sluit niet uit dat dit een burgerlijk vonnis is. **Grond sub d.** De grond sluit aan bij art. 284 Sr. In het maken van de uiterste wil ligt het herroepen, wijzigen of aanvullen van uiterste wilsbeschikkingen besloten (TM, Parl. Gesch. 4, p. 90). **Grond sub e.** Verduistering duidt niet op het strafrechtelijke begrip van art. 321 Sr, maar op het opzettelijk voor anderen onvindbaar maken (TM, Parl. Gesch. 4, p. 90).

3. Positie derden te goeder trouw (lid 2). Rechten door derden te goeder trouw verkregen voordat de onwaardigheid is vastgesteld worden geëerbiedigd. Men denke in dit verband aan hen die zijn afgegaan op een verklaring van erfrecht (art. 4:187). In geval echter goederen om niet zijn verkregen, kan de rechter aan de rechthebbenden een vergoeding toekennen ten laste van hem die daardoor een voordeel heeft genoten.

4. Vergeving (lid 3). Vergeving op ondubbelzinnige wijze door de erflater doet de onwaardigheid vervallen. Heeft een erflater bijvoorbeeld eerst een beschikking ten voordelen van een - nadien gebleken - onwaardige gemaakt, dan is niet voldoende dat de erflater deze beschikking niet herroepen heeft, maar moet het duidelijk zijn dat de erflater de beschikking ook later niet heeft willen herroepen. Eveneens is op zichzelf het feit dat de erflater na kennisneming van de grond van onwaardigheid geen uiterste wil maakt, onvoldoende om de onwaardigheid van een erfgenaam bij versterf op te heffen. Daartoe is nodig dat die erflater daarna de onwaardige bij testament tot erfgenaam benoemt of een andere daad verricht waaruit de vergiffenis ondubbelzinnig blijkt (TM, Parl. Gesch. 4, p. 91).

5. BW (oud). De onwaardigheid was voor het erfrecht bij versterf geregeld in art. 885 en voor het testamentaire erfrecht in art. 959. Nieuw is de onwaardigheidsgrond vermeld in lid 1 sub b alsmede het bepaalde in de leden 2 en 3.

6. Overgangsrecht. Onmiddellijke werking (art. 68a Ow NBW).

Artikel 4

1. Een voor het opvallen van een nalatenschap verrichte rechtshandeling is nietig, voor zover zij de strekking heeft een persoon te belemmeren in zijn vrijheid om bevoegdheden uit te oefenen, welke hem krachtens dit Boek met betrekking tot die nalatenschap toekomen.

2. Overeenkomsten strekkende tot beschikking over nog niet opgevallen nalatenschappen in hun geheel of over een evenredig deel daarvan, zijn nietig.

[16-08-2002, Stb. 430, i.w.tr. 01-01-2003]

[Niet opgevallen nalatenschap]

1. Belemmering erfrechtelijke bevoegdheden (lid 1). De in dit lid bedoelde bevoegdheden zijn onder meer die tot het maken en herroepen van uiterste wilsbeschikkingen, tot het verwerpen en het (beneficiair) aanvaarden van de nalatenschap of van legaten, tot het opkomen tegen inbreuken op de rechten als legitimaris of het